የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ
ሪፐብሊክ
የፌዴሬሽን ምክር ቤት

The House of Federation
Of
The Federal Democratic Republic
of Ethiopia

ቁጥር 6/ዩ40/ሺ6/5/165
No.
ቀን 26/10/07
Date

ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድቤት

አዲስ አበባ

ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት

ፊንፊኔ

ጉዳዩ፡-የምክርቤቱን ውሳኔ ስለማሳወቅ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በ4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ መደበኛ ስብሰባው ወ/ሮ ወደሬ ታችበሌ ባቀረቡት የሕገመንግስት ትርጉም አቤቱታ መነሻነት ከሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበውን የውሳኔ ሀሳብ ተመልክቶ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል።

የፌዴሬሽ ምክርቤትን ለማጠናከርና ሥልጣንና ተግባሩን ለመዘርዘር በወጣው አዋጅ ቁጥር 251/1993 ዓ.ም አንቀጽ 11 እና 56 ም/ቤቱ በሕገመንግስት ትርጉም ላይ የሚሰጠው ውሳኔ አጠቃላይ ውጤት እንደሚኖረውና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ወገኖችም ውሳኔውን የማክበርና የመፈጸም ግዴታ እንዳለባቸው ተደንግጓል። በዚህ መሰረት በወ/ሮ ወደሬ ታችበሌ ጉዳይ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው ውሳኔ በምክርቤቱ ታይቶ ሕገመንግስቱን የሚጻረር በመሆኑ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው እና ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበር ሲል ወስኗል።

በመሆኑም ወ/ሮ ወደሬ ታችበሌ የትርጉም ጥያቄ ላይ ም/ቤቱ የሰጠውን የመጨረሻ ውሳኔ 4 ገጽ የተላከላችሁ ስለሆነ በውሳኔው መሰረት እንዲፈጸም እያሳሰብሁ የም/ቤቱ ጽ/ቤትም የውሳኔውን አፈጻጸም ክትትል እንዲያደርግ አስታውቃለሁ።

ከሰላምታ ጋር

[signature] የፌዴሬሽን ም/ቤት አፈ-ጉባኤ

ግልባጭ፡-

ለሕገመንግስትና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ

ለፌዴሬሽን ም/ቤት ጽ/ቤት

በፌዴሬሽን ምክርቤት

ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ

አዲስ አበባ

ለወ/ሮ ወደሬ ታችበሌ

ባሉበት

የኢ.ፌዴሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት 4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ መደበኛ ስብሰባ

ሰኔ 18 ቀን 2007 ዓ.ም

አመልካች፡- ወ/ሮ ወደሬ ታችበሌ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ልኬ ጉርሙ

የኢ.ፌዴሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በአመልካች የቀረበውን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መርምሮ የሚከተለውን ሕገመንግስታዊ ውሳኔ ሰጥቷል።

ውሳኔ

የዚህ አቤቱታ መነሻ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ምስራቅ ሸዋ ዞን፣በሎሚ ወረዳ ፍርድቤት በአመልካችና ተጠሪዎች መካከል የነበረ የእርሻ መሬትና ሌሎች ንብረቶች ክርክር ሲሆን የአሁን አመልካች ባለቤታቸው ከዚህ ዓለም በሞት ሲለዩ አብረው ሲጠቀሙበት የነበረውን አስራ አራት ቀርጥ የእርሻ መሬት የሟች ልጆች እንዳይጠቀሙ በመከልከላቸው እንዲያካፍሏቸው ጠይቀው የወረዳው ፍርድቤትም እንዲካፈሉ ውሳኔ ሰጥቷል።ውሳኔውም እስከ ኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድቤት ደርሶ የጸና ቢሆንም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ.117802 ለክርክሩ መነሻ የሆነውን የመሬት ይዞታና ሌሎች ንብረቶችን አስመልክቶ የበታች ፍርድ ቤቶች የአሁኗ አመልካች፣ ተጠሪና የሟች የአቶ ማሙዬ ባደግ ልጆች እንዲከፋፈሉት የሰጡትን ውሳኔ በመሻር ወስኗል።

በውሳኔውም የአሁኗ አመልካች ከሟች ከአቶ ማሙዬ ባደግ ጋር በጤና ችግር ምክንያት በስምምነት ተለያይተው አስራ ስምንት ዓመት ከቆዩ በኋላ ባለቤታቸው ከዚህ ዓለም በሞት ሲለዩ ሟች እስከሞቱበት ጊዜ ድረስ በጋራ ባለይዞታነት የተመዘገቡበትንና እየተጠቀሙበት ያለን የመሬት ይዞታ በይርጋ ይታገዳል በማለት የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ ሽሮታል። የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም ይህንን ውሳኔ አፅንቶታል።አመልካችም ውሳኔው ከይዞታዬ እንድፈናቀል የሚያደርግ ስለሆነና በሕገመንግስቱ አንቀጽ 37 የተደነገገውን ስለሚቃረን ሊታረምልኝ ይገባል በማለት ለፌዴራሉ የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ አመልክተዋል።

የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤም አቤቱታውን መርምሮ አመልካች አርሶ አደር ሆነው በአካባቢው እየኖሩና ሟች በሕይወት እያሉ ክርክር ካስነሳው መሬት ከሚገኝ ምርት በሟች ባለቤታቸው ቀለብ እየተሰፈረላቸው ሲጠቀሙ መቆየታቸውና ቋሚ መኖሪያቸው ከዚያው አካባቢ መሆኑ በግልጽ እየታወቀ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ይርጋን መሰረት አድርጎ በሰጠው ውሳኔ አመልካች ከእርሻ መሬታቸው እንዲፈናቀሉ መደረጉ ሕገመንግስቱ ከቆመለት ዓላማ ውጪ በመሆኑ ጉዳዩ የህገመንግስት ትርጉም የሚያስፈልገው ነው በማለት የውሳኔ ሀሳቡን ለምክርቤቱ አቅርቧል፡፡

ከዚህ በመነሳት ጉዳዩን ተመልክቶ የውሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ የተመራለት የምክርቤቱ የሕገመንግስት እና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ በሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ በቀረበው የውሳኔ ሀሳብ እና በምክርቤቱ ባለሙያዎች አስተያየት ላይ ከተወያየ በኃላ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስፈልገዋል በማለት ምክርቤቱ የመጨረሻ ውሳኔ እንዲሰጥበት የውሳኔ ሀሳብ አቅርቧል፡፡

ምክርቤቱም አቤቱታውን ከቀረበው የውሳኔ ሀሳብ ጋር በማጣመር መርምሯል፡፡እንደመረመረውም የአሁኗ አመልካች ባለቤታቸው ከነበሩት ሟች አቶ ማሙዬ ባደግ ጋር በሕመም ምክንያት ቢለያዩም በመሬት ይዞታ መብታቸው መጠቀማቸው ግን አልተቋረጠም ነበር፡፡ ይህ ሆኖ እያለ የአሁኗ አመልካች አርሶ አደር ሆነው በአካባቢው እየኖሩና ሟች በህይወት እያሉ አሁን ክርክር ካስነሳው መሬት ላይ ከሚገኝ ምርት በሟች ባለቤታቸው አማካኝነት ቀለብ እየተሰፈረላቸው በመሬት ይዞታውም ሲጠቀሙና ቋሚ መኖሪያቸውም እዚያው መሆኑ በግልፅ ቢታወቅም ባለቤታቸው የነበሩት ሟች ከሞቱ በኂላ ግን የአሁኗ ተጠሪና ልጆቻቸው መሬቱንና ከመሬቱ ከሚገኘው ምርት እንዳይጠቀሙ እንደከለከሏቸው በስር ፍርድ ቤቶች በፍሬ ነገር ደረጃ መረጋገጡን ምክርቤቱ ተረድቷል፡፡በዚህም መሰረት ምክርቤቱ አቤቱታውን ለዚህ ጉዳይ አግባብነት ካለው የኦሮሚያ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 130/99 አንቀጽ 6/16/ ድንጋጌ ጋር በማገናዘብ እንደተመለከው አንድ የመሬት ባለይዞታ ወይም ተጠቃሚ የሆነ ሰው በይዞታ የመጠቀም መብቱን የሚያጣው በመሬቱ ሳይጠቀምበት ሁለት ዓመትና ከዚያ በላይ የቆየ ወይም በራሱ ፈቃድ ይዞታውን የተወ እንደሆነ መደንገጉን ተረድቷል፡፡ከዚህ ሁኔታ በመነሳት ምክርቤቱ የአሁኗ አመልካች ለክርክሩ መነሻ

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴሬሽን ምክር ቤት

በሆነው አስራ አራት ቀርጥ የእርሻ መሬት ይዞታ የመጠቀም መብታቸውን የሚያሳጣ ሁኔታ የተፈጠረ አለመሆኑን ለማረጋገጥ ችሏል።

በጉዳዩ ላይ በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጠው እና የህገ ድንጋጌ ይህ ሆኖ እያለ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አግባብነት የሌለውን ድርጋን መሰረት በማድረግ የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ በመሻር የሰጠው እና የፌደራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተፈጸመ የሕግ ስህተት የለም በማለት ያፀናው ውሳኔ በምክርቤቱ በኩል በኢ.ፌ.ዴ.ሪ. ሕገ መንግሥት አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 4 የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች መሬት በነፃ የማግኘትና ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው፣እንዲሁም በአንቀጽ 35 ንዑስ አንቀጽ 7 ሴቶች በተለይ መሬትን በመጠቀም፣በማስተላለፍ፣በማስተዳደርና በመቆጣጠር ረገድ ከወንዶች ጋር እኩል መብት አላቸው የሚለውን ሕገ መንግሥታዊ ድንጋጌ የሚቃረን ሆኖ ተገኝቷል።በሕገመንግስታችን አንቀጽ 9 ንዑስ አንቀጽ 1 እንደተደነገገው ማናቸውም ሕግ፣ልማዳዊ አሰራር፣የመንግስት አካል ወይም ባለሥልጣን ውሳኔ ከሕገመንግስቱ ጋር የሚቃረን ከሆነ ተፈጻሚነት አይኖረውም።

በመሆኑም በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው እና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ መብት የጣሰ በመሆኑ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 9/1/ መሰረት ተፈጻሚነት የለውም በማለት ምክርቤቱ በሙሉ ድምጽ ወስኗል።

ትዕዛዝ

1.በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠውና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ የመሬት ባለይዞታነት እና የተጠቃሚነት መብት የሚጥስ በመሆኑ ተፈጻሚ እንዳይሆን መወሰኑን አውቀው እንዲያስፈጽሙ የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት እና ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይተላለፍ።

2.የውሳኔው ግልባጭ ለአቤቱታው አቅራቢዋ ይሰጥ።

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴሬሽን ምክር ቤት